Ч. 101 (10.778). Львів, вівторок 11. травня 1926. Поштова оплата заплачена гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Перманентна кріза в Польщі.

Безконечна кріза. — Ініціятива П. П. С., становище і програма лівого бльоку. — Безуспішні залицянки до „Пяста“ і Х. Д. — Проектована пепесівцями більшість. — Пос. Марек і марш. Пілсудський. — Невдача центро-лівиці. — Влад. Ґрабський redivivus. Проектований склад кабінету Влад. Ґрабського. — Опозиція в соймі. — Ініціятива центро-правиці. — Вітос знову на горизонті.

Варшава, 10. травня 1926.

Кріза польського уряду, яка в рівній мірі є крізою сучасної Польщі, затягається все більше і глибше. В ночі з суботи на неділю президент держави, вичерпавши всі конституційні засоби, доручив Вл. Грабському формування позапарляментарного уряду. Є це в створених умовинах, в умовинах життя, устрою й режіму сучасної Польщі ultima ratio. Очевидно, вдача чи невдача Вл. Грабського не ліквідує крізи, навпаки — є пророчисто — наглядним доказом її підтвердження і закріплення.

Рішення през. Войцеховського попередили такі події:

Після другої з черги в наростаючій правительственній крізі невдачі Вітоса, президент держави доручив голові сойм. клюбу ППС. пос. Маркові, яко представникові найчисленнішого (41 членного) лівого угрупування в соймі, взяти на себе завдання щодо сформування уряду. Пос. Марек обіцяв пізніше дати відповідь. Тимчасом у звязку з новоствореним положенням відбулося засідання поміркованого бльоку лівиці (ППС., „Визволення“, Хлопського Сторонництва і Клюбу Праці). Представники чотирьох помірковано-лівих клюбів уповажнили ППС. запропонувати клюбам центровим і клюбам нетериторіяльних меншостей створення центро-лівого кабінету на основі програми, яка змістовлюється в 1) направі господарських відносин, 2) петрифікації (?!) суспільної й політичної демократії в державі, 3) зміні національної політики (себто політики у відношенні до непольських народів), 4) реорганізації адміністрації, 5) повороті марш. Пілсудського до армії і т. и. Переведення відповідних пертрактацій взяли на себе посли Марек і Недзялковський. В першу чергу звернулися зі своїми пропозиціями до голови „Пяста“ пос. Вітоса. Цей останній в словах, підмащених крутійством, дав відмовну відповідь. Не входячи до уряду, „Пяст“ займатиме у відношенні до нього обєктивне становище, якщо той уряд спиратиметься на парляментарній більшости і змагатиме до реального зрівноваження буджету, далі введе конечні редукції й ощадности, не ступить на шлях інфляції, підтримає хліборобську продукцію, рішучо виступить проти нарушення цілости держави, зберігатиме істнуючий лад і порядок та енергійно поборюватиме діяльність революційних елементів.

Останні дезідерати й застереження є — очевидно — звернені проти територіяльних непольських народів і революційної лівиці.

Другий центровий клюб — християнська демократія — устами пос. Хацінського теж відмовився від участи в центро-лівім кабінеті, узалежнюючи свою участь в ньому від докладно зясованої фінансово-господарської програми бльоку лівиці й участи в уряді „Пяста“.

З огляду на те пос. Марек припинив дальші розмови і зрікся повіреної йому місії створити уряд.

Варто ще додати, що по проекту лівого бльоку новий уряд мав спиратися на ППС., „Визволеня“, Хлопське сторонництво, Клюб Праці, Христ. демократію, „Пяст“, Н. П. Р., Кат. людовий Клюб, Жидів, Німців і хлібоїдську пятку. Поза проектованою більшістю — очевидно — лишалися Українці й Білорусини.

Складаючи звіт през. держави, пос. Марек зазначив, що — не зважаючи на негативне становище „Пяста“ й Х. Д. — бльок лівиці готовий є за згодою президента скласти кабінет і стати перед соймом. Та президент поминув цю пропозицію мовчанкою.

В центро-лівім кабінеті поруч пос. Марка на становище премієра висувано теж кандидатуру марш. Пілсудського. Та цей останній відмовився, заявляючи, що він цікавиться тільки військовими справами. В своїм прибічнім органі „Іл. Кур. Цодз.“ пос. Вітос (в розмові з представником того популярного щоденника) гостро наступає на Пілсудського, взиваючи його, щоби вийшов зі своїх закамарків, спробував взяти керму влади у свої руки і виявив, що вміє.

Після невдачі місії пос. Марка президент держави в 12-тій годині в ночі покликав до себе б. премієра Вл. Грабського і доручив йому скласти кабінет. Вл. Грабський, особистий приятель през. Войцеховського, мав уже готову лісту кабінету в складі: внутріш. справ — Рачкевич, загр. спр. — Скшинський, військо — Желіговський, справедливість — Маковський, скарб — Здзеховський, торговля і промисл — Клярнер, залізниці — Тишка, суспільні роботи — Рибчинський, земельна реформа — Радван, хліборобство — Яніцький, просвіта — Поніковський.

Але намічені кандидати почали відмовлятися. Грабський вів переговори далі, в соймі радили клюби. Бльок лівиці постановив віднестися негативно до місії Вл. Грабського; „Визволеня“ домагалося, щоби в президента держави запротестувати проти місії Вл. Грабського. Також „Пяст“ всією силою йшов проти Грабського. Деякі кандидати на міністрів робили свою участь в уряді залежною від згоди Пілсудського.

В неділю вечером відбулася у Бельведері нарада при участи марш. Пілсудського і Вл. Грабського. Пілсудський, як зачувати, відмовився взяти участь в уряді.

Вперті намагання Вл. Граського створити кабінет не дали позитивного висліду. НПР., а опісля клюби правиці й центра виступили проти концепції позапарляментарного кабінету. Правиця постановила знову взяти ініціятиву в свої руки.

В ночі з неділі на понеділок Вл. Грабський з огляду на акцію правиці й центра щодо створення парляментарного кабінету, припинив свої заходи. Офіційного комуніката поки-що не видано. По проекту ініціяторів на чолі центро-правого уряду має стати пос. Вітос.

Все це вказує на перманенцію польської правительственно-державної крізи.

Ґенеральний страйк в Анґлії.

Громадська відпорність. — Посередництво епископів. — Запомоги для страйкарів. Недостача палива. — Нормальна поява часописів. — Банки й уряд у відношенні до страйкарів. — Злагіднення страйку. — Відозва Трейдуніонів. — Сподівана ліквідація страйку.

Відпорність проти страйку кріпшає. Комунікація залізнича, електрична й парова зростає. В Горз Гуард Перейд утворено автомобілевий парк з телеф. полученням. Появилися часописи, Дейли Графік навіть з ілюстраціями. Відчувається недостача топлива в деяких промислових центрах, але лише нечисленні пром. заведення здержали працю. В механ. промислі робітники вертають до праці. В Лідс вернуло 870 механіків. Рух трансатлянтійських кораблів неправильний. Поліція й військо пильнують Реґент і Вікторія парку. Мотори автобусів і керманичі забезпечені кільчастим дротом. Почтові посилки й листи розвозять воєнні кораблі. Кентенберський епископ заапелював до навязання переговорів, еп. Льондону предложив епископську палату для переговорів. 8. V. перший раз профсоюзи мали виплатити страйкарям запомоги 10—20 шілінгів тижнево на голову. Поспішний поїзд Бервік-Ню Кастл заатакувало 300—400 страйкарів, вибили шиби, ранили легко машиніста й паляча. На зазив мін. внутр. справ зголосилося до поліції 50.000 люда. 7. V. в Ґлезґові знов були заворушення. Заатакували транспорт хліба. Кінна й піша поліція відперла товпу, 48 чоловік арештували.

На тлі страйку в льондонській великій фінансієрі приключилася характеристична подія. Великі льондонські банки відмовили раді проф. союзів дати кредити на страйкові цілі, навіть під гарантіями. Рада жалілась урядові, а він скартав банки, зазначуючи, що раду союзів банки повинні трактувати як кожного приватного клієнта.

Продовження страйку в останніх днях прибрало лагідну форму. Ґенеральна рада трейдуніонів видала відозву до робітників, щоби не виступали проти поліції і не доводили до сутичок. В справі страйку радить рада міністрів під проводом короля. В понеділок 10. V. сподіються ліквідації страйку.

Німеччина й СРСР.

Після заключення німецько-радянського договору.

(Від власного кореспондента.)

Берлін, 5. травня 1926.

Всупереч усім інформаціям німецької преси, в тім числі й такої, що вважається півофіціяльною або „добре поінформованою“, сповнилися таки віщування чужої, англійської та французької преси: німецько-радянський, т. зв. берлінський договір доведено таки ще в квітні до фіналізаційного підпису.

Німецька преса була цим трохи неприємно заскочена й жалувалася на те, що її не поставлено в курсі справи та що німецька публика могла про переговори інформуватися майже виключно з ворожої закордонної преси. Одначе факт лишається фактом, що підписання договору значно приспішено і то не на домагання Союзу радянських республик, як дехто здогадувався, ані не на інтервенцію англійського посла льорда Ебернона, а скорше задля цього, щоби прочистити европейську політичну атмосферу від повені чуток і інтриг, що, починаючи від недискретного, але мабуть умисне інспірованого виступу „Таймса“, підсичували протинімецькі настрої.

Німецько-радянський договір, якого текст був уже поданий на сторінках „Діла“, стрінувся взагалі у Німеччині майже з однодушним признанням. Хоч подавляюча більшість німецького народу й німецьких політичних партій ставиться неприхильно або й ворожо до більшовицького режіму й радянського устрою, вважає зближення до своїх бувших західних ворогів тільки хвилевою конечністю. Політика „Льокарна“, заініційована Штреземаном, має мало переконаних прихильників, найбільше ще між демократами й соціял-демократами, які також найбільше побиваються за вступленням Німеччини до Ліги Націй. Значна більшість німецького народу та впливових осіб схиляється чимраз більше до „східної орієнтації“ й бачить поки що одинокий вихід для ведення активної політики в зближенні до цього великого терену й резервуару сил, що в очах німецької публики все ще знаний під загальною назвою Росії. Ця „орієнтація“, яка все мала в Німеччині багато прихильників, поширюється чимраз помітніше, особливо в німецько-національних колах, що, очевидно, найбільше негативно ставляться до Льокарна й Ліги Націй.

Тим, а також останніми женевськими невдачами, пояснюється загальне одобрення, з яким стрінувся договір і перед парляментарною комісією закордонних справ, і серед німецької преси. Від крайних правих аж до комуністів включно всі члени комісії заявились за приняттям нового твору Штреземана, хоч саме його правительство в парляменті не має більшости й мусить уже від довшого часу користати на переміну з піддержки правиці або лівиці й хоч його „західна орієнтація“ стрічається з сильною критикою найбільшої в парляменті партії німецьких націоналістів.

Німецька преса також прихильно привитала новий договір. Її коментарі обертаються здебільша в лініях офіціяльних німецьких заяв, що німецько-радянська умова — це лише

— **Льояльний гр. кат. пробощ.** „Słowo Polskie" з 8. V. н. р., описуючи „Manifestacje patrjotyzmu państwowego ze strony ludności ruskiej в селі Стільську, в жидачівському повіті" пише, що там у дні 4. травня було віче, на якому промовляли польські посли Долянович і Евстахевич „O programie sanacji finansowej obecnego rządu". Панове, які приїхали на село людей дурити, мали там ще говорити до „lojalności względem Państwa Polskiego" і про господарку повітового самоврядування „odnośnie dróg w Stulsku, które są przecież drogami strategicznemi". В тому місці, пише „S. P.", „odezwały się głosy: prawdę mówią, jasno mówią". Так, дуже ясно: головно, ясна ця „lojalność", підпущена „sanacją", яка по „стратегічних" дорогах у Стільську мала принести „obecnemu rządowi" „manifestację patrjotyzmu państwowego ze strony ludności ruskiej". Посли, порозумівшися отак з „людносцьом", пішли, пише дальше „S. P.", на снідання до „ks. dziekana Hawryluka", котрий „wraz ze swoim synem" „podejmował gościnnie delegatów". В тому місці кінчиться, на жаль, гумор, а зачинається сумна правда. Греко-католицький парох приймав вшехпольських послів дуже гостинно мабуть за науку льояльности. „S. P." може дійсно радуватися, що ця наука не пішла в ліс, коли перейшся нею аж... о. парох.

— **З темної хроніки.** Львівські злодії не мають мабуть спільного інформаційного бюра, бо кількох членів їх організації вдерлося до фабрики „Капезет" при вул. Городецькій 9. на те, щоби переконатись, що задна стіна каси ще рік тому перебита їх товаришами і річ ясна, каса від цього часу порожна. — За крадені гроші у своєї господині вибрався на чужину крамничний помішник 19-літній Абрагам Гроссер. Заїхав до Катовиць, де шукав за фальшивим пашпортом між каварняними Жидками, а коли процицдрив усі гроші, вернувся як щирий блудний син до своєї мами до Зборова, а звідти приїхав до сповіди на поліцію, де то признався до своїх гріхів. — Таким самим шляхом пішов університетський возний Иосиф Мисько, який забрав видану йому плату для чотирьох доцентів і з жінкою та дітьми виїхав через Данціґ шукати кращого французького повітря. У Данціґу найшов добрих людей, які обіцяли йому за 50 дол. пашпорт і казали ждати... під французьким консулятом. Доглупавшись нарешті, що його ошукали, вернувся за останні гроші до Львова, признався до вини і одержав 4 місяці вязниці. — Під фірмою маґістратського возного працює якийсь ошуканець, що ходить по домах і збирає буцім-то податки.

Дописи.

Броди. (*Блаженний сон.—Шевченківський концерт. — Особиста ворожнеча. — Поле до праці*). Читаєш дописи з ріжних місцевостей і соромно робиться: а чому про наші Броди нікоди згадки нема? Чи вони вже нішо не варті, щоби про них писати?! І хотілось би кинути докази, що Бродам не треба соромитися і скромно оставати позаду инших міст, хотілось би вказати, що Броди—свідомі завдання, яке має сповняти українське місто, послідовно сповняє всі обовязки. Хотілось би!... А совість не дозволяє. Бо сіра, одноманітна буденщина налягла павутиною сіттю на нашому життю і так мало, так дуже мало — ясних моментів.

До одних з них належав традиційний Шевченківський концерт, уладжуваний дня 18. п. м. всіма українськими товариствами. Треба дати свідоцтво правді, — що головна, а радше вся заслуга у незвичайному успіхові концерту тутешнього „Бояна", а ще вірніше його голови о. катехита Михайла Осадца. Людина, яка посвячує весь свій вільний від обовязків звання час пробам і яка протягом короткого часу просто доказала чуда. Бо з досить сирого матеріялу створив хор і оркестру, яких можуть нам позавидувати куди більші міста з далеко кращим матеріялом і більшими мистецькими аспіраціями. І тому свято Шевченківське вийшло дуже гарно. Крім продукцій хорових і оркестральних вибивалися сольоспів п. д-ра Сірка (тенор з Козови), що не щадив трудів подорожі і не лишив своїх Бродів та фортепянове сольо п. Розенблюма, якому ще на цьому місці належиться окрема дяка. Бо п. Розенблюм, хоч Жид — але як бувший старшина У. Г. А. цілим своїм поведенням в Бродах дає доказ, що не дивлячись на якікі політичні комбінації жидівських провідників — глибоко заховав у душі почуття єдности з нами і цим почуванням дорожить. Дай нам Боже більше таких Жидів!

Участь „Бояна" на Шевченківськім концерті, це його другий публичний виступ. Виставою „Вифлеємської Ночі" дав доказ серйозности праці і зрозуміння культурної місії, яку має він сповнити а його духовий провідник о. Осадца доказ мистецтва й залізної енергії. Тому не диво, що проявляючи зі всіх тутешних товариств найбільшу діяльність, тішиться загальною симпатією. Як радо хотілобся сказати те про инші товариства. А є їх доволі у нас—та за мало людей охочих до праці. Та не мабуть наша загальна недуга. Кандидатів на „провідників", на почести й „титули" найшлобся доволі, але де діло йде про щоденну, невдячну, сіру працю, при якій забуваються імена — як мало нас тоді! І ще одна хвороба—особисті порахунки, образи з причин надмірної амбіції або таки задля дрібничок, про які не варта й згадувати, — забирають людям дорогий час, який можна зужити на громадську працю і витискають на цій праці своє пятно. І хочеться крикнути до них: „Прозріть люде!" — Чи не бачите, що густою, зорганізованою лавою сунуть на нас вороги, а ви розпорошуєтеся, гризетеся між собою,—забуваючи, що в теперішній час не сміє бути ні „перших" ні „останніх" а всі рівні —рівно мусять працювати! На титули й почести прийде час — але аж після довершеного труду!

А в Бродах поле до праці незвичайно широке і вдячне. Не слід забувати, що Брідщина — це передвоєнна кацапська твердиня, з якої кацапи ще й досі не скапітулювали і що тепер польський „Ігст" розвиває величезну акцію, не обмежуючися, очевидно, тільки на своїх „осадніках", а запускає сіти й на нашого брата. Тому тим дивнішою стає поведінка деяких тутешніх Українців-інтелігентів, які мабуть з опозиційної „навоговости", замісць стати в однім національнім фронті, ведуть в імени Селянського Союзу аґітацію під гаслом класовим, — очевидно на превелику радість наших ворогів.

А село наше гарне. Після війни прозріло і рветься до організації. Доказом цього кооперативи, що повстають у нас майже все з почину самих селян—та заінтересування справами загального національного значіння. Та зовсім слушно (хоч як соромно це слухати) даються слухати нарікання на „панів", що замісць дати ініціятиву, провід і йти на село з кличем єднання і організованости — самі між собою не можуть погодитися. І наслідків цього не треба довго ждати. Одну міську кооперативу доведено до конкурсу, друга стоїть над берегом пропасти, захоронку мабуть буде треба зліквідувати, жертви на загально-національні цілі ледви можна зібрати, а про плачення вкладок до товариств вже й не говорити!

Не хочемо бавитись у фрази і ставити, як це звичайно у нас робиться рожеві гороскопи на будуччину. Вона буде у нас тоді яснішою і тільки тоді збиратимемо успіхи з нашої праці, коли всі без вимку зрозуміємо, що перед всіми особистими амбіціями, перед заспокоєнням потреб клас — є інтерес національний!

Дай Боже, щоби це зрозуміння прийшло у брідську суспільність якнайскорше!

Свій.

З Турки н/С. (*Руїнник українського шкільництва*). Шкільний інспектор Владзьо Бережницький рішився за всяку ціну знищити всіх українських учителів і всі українські школи турчанського повіту і консеквентно прямує до виконання своєї божевільної постанови. Подбав він про перенесення в инші повіти учителів Дмитра Великановича, Гриця Пікаса, Олі Яворської, — про звільнення з уч. посади М. Короновичівної, М. Височанського, С. Василишинової, П. Козаківної, П. Пасічинської, О. Бабичевої і М. Даниловичевої, — про скандальне перенесення учительки О. Яремкевичівної з Жукотина до Задільська на основі осклавлених „службових зглядів", — попринимав натомісць йдучи на стрічу загальним ощадностевим кличам десять нових польських учительських сил і довів до того, що учителів української народности можна тепер порахувати на пальцях! Рівнож знищає він українські школи або зовсім або редукує їх до однокласівок, при чім як є навіть дуже гарна фреквенція, твердить, що її викликав український вчитель штучно (Бенькова), — але не знищив ні одної школи TSL., хочби до неї вчащало всього лиш 5 дітей (Сянки, Вовче!) Просимо міністра освіти забрати Владзя Бережницького в инші околиці, бо в турчанському повіті знищив він українське учительство і шкільництво так, що ледви сліди з них остали! — *Невмолимий.*

Яблінка вижна. (*повіт Турка*). В минулому році внесено в Яблінці 49 декларацій (за поверх 60 дітей) за українською мовою навчання в місцевій школі. На підставі цих декларацій — а инших не було, бо в селі нема ні одного не то Поляка, але навіть латинника, а є тільки 10 жидівських родин, які не брали участи в шкільнім плебісциті, Кураторія письмом з дня 10/XII 1925 ч. 2883/25 повідомила управу школи і громаду, що мовою навчання залишається українська мова. Відносний окуд (оцінення) після повідомлення Повітової Шкільної Ради має дату 14/II 1925 ч. 670/II. Підчас складання декларацій з боку поліції роблено пресію на писаря і війта, щоби якась скількість родичів зложила декларації за польською мовою навчання. Одначе заходи поліції не принесли успіху. І все покінчилося щасливо: двокласова школа залишилася вповні українською. Та це не дає спати шкільному інспекторові. І ось — дня 9 квітня н. р. прийшов старший постерунковий з Гавчави нижної до війта Федора Данила і передав йому 20 декларацій з домаганням польської мови навчання в школі, жадаючи від нього, щоби постарався за підписи батьків. А що війтів син Іван Данило провадить писарку в селі, постерунковий викликав його на двір і дав йому спис родичів, що не взяли в минулому році участи в плебісциті. Постерунковий доручив йому, щоби він поподписував друки готових декларацій. А що в цім списі було всього 13 родин, постерунковий додав: „ти Іванку, мусіш ми то зробіць, а можеш також подпісаць паре жидув, зрештом вистарчи навет, гди бендзє 15 декляраций подпісаних. Й поютше пуйдзе по не".

З цього видно, що інспектор, переконтролювавши вибір батьків, що внесли декларацію, вирішив використати тих, що свій обовязок занедбали, до сфабрикування польських декларацій.

Зі спорту.

Студентство і спорт.

Хто з читачів „Діла" або „Нового Часу" читає й рецензії про спорт, той набирає переконання, що український спорт так добре вже розвивається, що всякі бажання в цьому напрямі цілком зайві. Особливо автор статті в „Ділі" з 8. IV. 1926 р. захоплюється заінтересуванням для спорту серед львівської молоді. Одначе він забув або може й нарочно не хотів зачіпати амбіції академічної молоді польських високих шкіл, до якої таке твердження цілком не відноситься. Нечувана це аномалія і сором, щоби тисячка або й більше студентів П. В. Ш., не враховуючи сюди ветеринарії та політехніки, не здобулася на створення студент. спорт. секції. Це сором, який не дасться затерти ніякими оправданнями. Минулого року оправдувало себе студентство бойкотом, який мабуть — а вношу це з заінтересування спортом в цьому році — був добрюю покришкою для байдужости. Минув бойкот і здавалося, що ця ідейна молодь по такій довгій ізоляції хопиться душею і тілом за всяку працю. Та „блаженні віруючі". Всякі старання деяких одиниць в напрямі утворення спорт. секції розбилися о байдужність студентства.

Свідомі ваги спорту як одного з мірил культури даного народу, намагалися деякі товариші зорганізувати студ. спорт. секцію, скликали протягом б. р. кілька разів збори, на яких не явилося навіть по одному відпоручникові від кожної сотні. На останніх сходинах перед Різдвом вибрано навіть організаційну комісію для виготовлення статута. Здавалося, що з весною закипить горячкова праця та, на жаль, так не сталося. Організаційна Комісія виготовила до тижня статут, та мабуть вибір цеї комісії був хіба тільки кпинами з боку вибираючих. На заповіджені сходини явилося всього кількох студентів. Число присутніх не могло створити навіть з себе цілого Виділу, як що кождого присутного вибраноб виділовим. Статут прикрив порох, якого верства рівняється вже грубости паперу. Свою байдужність оправдують студенти як тільки можуть. Своїй байдужости можемо завдячити те, що Спорт. Рада не приділила нам частини спортового матеріялу, що наспів з Чехії. Чиж не сором нам студентам П. В. Ш. почути те, що краківська студент. Громада — не маючи ані своєї площі, ані жадної підмоги від нашої суспільности, подбала про утворення спорт. Секції. Горстка студентів з тов. „Друг" в дванайцятеро менша від львівської Студ. Громади має також свою Секцію, а хоч і не має площі — то все таки вправляє — де може. Ми і площу маємо і приладдя можемо мати, одного тільки нам бракує, а то: охоти до праці і доброї волі. Вина тут переважно по стороні молодшого студенства, яке крім кількох грачів в „Україні" — не проявляє ніякого заінтересування.

Иосафат Штатів
за орган. Ком.

Нові книжки і видання.

КНИЖКИ:

ЗАПИСКИ НАУК Т-ВА ІМ. ШЕВЧЕНКА т. CXLI—CXLIII. Праці фільольогічної секції під редакцією Кирила Студинського. Зміст: Baudouin de Courtenay: Kilka uwag ogólnych o objektywnej i subjektywnej odrębności „Ukrainy" pod względem językowym, plemiennym, narodowym i państwowym. Polivka: Slovenska pohadka o Fyzanských mestečkach a jeji paralely. Aleksander Brückner: Rozdział z Nestora. М. Грушевський: Впливи чеського національного руху XIV—XV вв. в українськім життю і традиції як проблєма досліду. Jan Łoś: Na marginesie „Pouczeń" ... Ст. Смаль-Стоцький: Розвиток поглядів про семю словянських мов і їх взаїмне споріднення. Ол. Колесса: Ужгородський „Поустав" у пергаміновій рукописі XIV в. — Є. Тимченко: Льокатив речівникових в українській мові. Іван Панкевич: Кілька заміток до останку аориста в закарпатських говорах. К. Студинський: „Антиграфе" полемічний твір Максима Смотрицького. Вол. Перетц: Ще раз думка про Олексія Поповича. І. Огієнко: Початок друкарства в Уневі. С. Єфремов: Сковорода на тлі сучасности. І. Брик: Йосиф Добровський і українознавство. Ів. Свєнціцкий: Образ міжнародного походу вольної словесности. О. Барвінський: Заснування катедри історії України в львівському університеті. І. Зілинський: До питання про діалектольогічну класифікацію українських говорів.

Осип Маковей: ЯРОШЕНКО. Історична повість. Накладом українського педагогічного Т-ва. Львів 1926.

М. Литвицький: СУЧАСНЕ СТАНОВИЩЕ С-ГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ. Подєбради 1926.

УКРАЇНСЬКА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ. Збірник І-ий. Подєбради 1926. Зміст: Проф. К. Мацієвич: З минулого с-госп. кооперації. В. Доманицький: Коротка історія і напрям діяльности Централу. В. Коваль: Суспільно-економічна природа с-госп. кооперації. І. Прокопів: С-госп. коопер. в Галичині. М. Литвицький: Сучасне становище сільсько-госп. коопер. на Рад. Україні.

„ТРЕМБІТА". Альманах письменників Підкарпатської Руси. Видання „Просвіта". Ужгород 1926.

ЖУРНАЛИ:

„НОВА ХАТА" ч. 5. Зміст: Олена Верганівська: Бальки. М. Федюк: Українські великодні писанки. В. Пещанський: Начало походження писанок. Ст. Т.: Весна. Жінка і спорт. Жіноча руханка під теперішню хвилю. Руханка, прогульки, туристика. Ганс Натонек: Історія одного футра. Вікна, бальконі й веранди з квітами. Народний стрій. З ручних робіт.

Przegląd Polityczny. Czasopismo poświęcone zagadnieniom polityki zagranicznej. т. IV. зш. 5.

ОПОВІСТКИ.

Український хор під управою Д. Котка.
11. V. Стрий.
12. V. Стрий.
Початок о годині 8.30 вечером. Ціни скрізь знижені. 1659 3—?

Загальні Збори свящ. кооператива „ВЛАСНА ДОПОМОГА" у Львові в четвер, 13.V. о год. 10. рано при вул. Коперніка ч. 1. II. пов. 1697

Дрібні оголошення.

НАПРАВА годинників під управою фахових сил швайцарських годинкарів Гутерман Сикстуська 14. По стінні годинники посилаю домів. 1679 б) 4—?

1-ЗОЛ. коштує кожда золотнича направа у Гутермана Сукстуська 14. 1679 4—?

ВДОВА або сирота по священику, уміюча варити і занятись домовим господарством у священика на селі зволить подати услівя. Уряд парохіяльний Дорогів, п. Войнилів. 1680 2—3

ГРЕКО-КАТ. уряд парохіяльний продасть негайно 8 моргів ерекціонального поля в одній части, земля першої класи. Всякі інформації уділяє о. Ор. Дурбак, Глібів к. Грималів. 1696 1—1

ШУКАЄ заняття (у Львові або на провінції) вправний інструктор (головно на вищі класи гімн.) — може вчити англ., франц., італійської мови чи української і польської стенографії, — вміє вести кооперативу й хор, — має практику в просвітній організації. Ласкаві зголошення до адмін. під „Лектор". 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

„Поготове патріотуф польскіх“ мало свій осередок у Варшаві, де нараховувало до 1500 заприсяжених членів. Та мало воно свої філії і по провінціональних центрах. Між членами були люде всякої масти: цивільні, військові до генералів включно і духовні. Для польських відносин цікавий той факт, що конспіративна установа, одинокою метою якої був державний переворот, виступала зовсім розконспіровано перед поодинокими міністрами тодішного кабінету Вітоса. І так голова ППП. Пенкославський та члени управи ксьондз Орачевський і ген. Врочинський вели офіційну політичну розмову з тодішним міністром освіти Ґломбінським. Делеґати домагалися від міністра ні більше ні менше, а далекосяглих реформ державного політичного характеру і персональних змін на деяких дуже відповідальних державних становищах і в ґенеральному штабі. Тойже Пенкославський був і в тодішного міністра внутрішних справ Керніка, якому в часі краківських подій оферував навіть допомогу від ППП. при опануванні загроженого тими подіями і ґенеральним страйком внутрішньо-державного положення. Тодішний міністр військових справ теж приймав в офіційному характері Пенкославського і полк. Ґорчинського. Перед мін. Шептицьким делеґати виразно заявили, що прямують до державного перевороту, і що в часі перевороту будуть змушені арештувати цілий уряд, а в тому числі й ген. Шептицького. Від тодішнього віцепремієра Корфантого вимагали делеґати ППП., щоби він передав їм ґумові палки, яких уживали шлеські повстанці.

Аж чотирьох міністрів стояло в контакті з провідниками ППП., а тому не диво, що уряд його не переслідував, а рішив тільки інвіґілювати. Щойно упадок уряду Вітоса спричинив те, що ППП. почали ліквідувати.

На лаві обвинувачених засіло 6 провідників і організаторів ППП. Перший з них Ян Пенкославський, інжінір був основателем ППП. Він виступав під псевдонімами „Ян Претор“ і „Стефан Леліва“. Витовт Ґорчинський б. полковник російської армії виконував у П. П. П. по черзі функції команданта збройних сил, начальника штабу і члена головної ради ППП. Крім того був він платним урядником організації. Виступав під псевдонімами „Ястшембец“, „Чолови“ і „Кміціц“. Ольґерд Міхаловський, б. ротмістр був членом головної ради і заступником начальника ґенерального штабу ППП. Він був невідступним учасником церемоніялу заприсяжування нових членів, де асистував з обна-

женою шаблею в повному військовому мундурі та узброєнні. Він переховував архів. Виступав під псевдон. „Кейстут Айґір“. Тома Лубєнський, полковник резерви, був комендантом м. Варшави, а потім начальником ґенерального штабу П. П. П. Його псевдонім „Гебда“. Юзеф Лєнєвський був членом головної ради і виступав під псевд. „Домброва“. Ян Врочинський, б. керманич міністерства військових справ за уряду Падеревського, пенсіонований ґенерал, був в організації заступником голови Воєнної Ради, його псевдонім „Рейтан“. Генрик Гостинський, комісар державної поліції, був в організації по черзі комендантом Варшави, а потім комендантом поліції ППП. Виступав під псевдонімом „Бабініч“. Він в розправі участи не бере і цілу його справу уморено наслідком смерти. Помер уже по виготовленні акту обвинувачення.

Та цим ліста виновників не вичерпується. Дивним дивом усі инші виновники організатори виступають у характері свідків. Між иншими в характері свідка виступає на розправі кс. Чеслав Орачевський. Саме напередодні ліквідації ППП. виїхав Орачевський до Америки. Наслідком його відсутности проти нього не виготовили акту обвинувачення. Перед самою розправою приїхав Орачевський до Польщі і попав на лісту свідків.

З акту обвинувачення виходить, що капуцинські монахи відіграли в ППП. велику ролю. Між иншим вони відбирали присягу в костелах від нових членів. ППП. робило свої зібрання в монастирських келіях і в підземеллях деяких варшавських костелів.

На розправу покликано багато свідків, а між иншими усіх названих вище бувших міністрів. Головний обвинувачений Пенкославський борониться сам, инші мають оборонців. Пенкославський заховується на розправі бундючно. Він зложив навіть заяву про те, що звільняє всіх звязаних присягою в ППП від зберігання таємниці та закликує їх до зізнавання правди. Пенкославський і товариші твердять, що вони не мали на меті державного перевороту а тільки допомогу урядові в опановуванні ситуації на випадок більшовицького перевороту. Слід замітити, що в ППП. був високо розвинений культ убийника першого президента Польщі Нарутовича. Слідство виявило, що вбийник Елєгій Нєвядомський був патроном ППП. Організація встановила була навіть почесні дижури (патролі) на гробі Нєвядомського.

Ціла розправа має всі познаки великого політичного скандалу. Вона скомпромітувала вже дотепер багато визначних політиків з правиці, а в дальшому ході скомпромітує їх ще більше.

„Селянський Союз“ і „Воля Народа“.

Їх „кооперація“ на вічу в Бродах.

Брідщина була перед війною доменою москвофілів. Муравлина праця українських національних кругів довела до того, що тепер втратили москвофіли більше чим половину свого стану посідання. Дня 25. березня ц. р. відбувся в Бродах Повітовий народній зїзд УНДО, а на ньому були представники більшости громад повіту. Не подобалося це деяким елєментам, що керуючись своєрідними мотивами, не мали відваги пристати до одного з двох пануючих в повіті таборів: українського і „русского“. Вони то порозумілися з волинським „Селянським Союзом“ і, обіцюючи йому великий успіх в повіті, почали акцію. На день 6. травня скликали в тій цілі прилюдне віче, на котрім мали виступити посли „Селянського Союзу“ і оснувати повітову управу партії. І дійсно: на віче прибули посли Назарук і Чучмай. У салі „Музичного Товариства“, де відбувалося віче, явилися всі члени і прихильники „С.С.“ в числі біля двайцяти осіб і між зібраною публикою розкидали програмові тези „СС.“ і „Наше Життя“. На жаль на вічу явились в переважаючій більшости приклонники „Народної Волі“ зі своєю краєвою екзекутивою: Кирилом Вальницьким, д-ром Заяцом, Козмою Пелехатим і студ. М. Хамом, що приїхали на віче зі Львова. Вже при виборі президії вилізло шило з мішка. На листу „Сельсоюза“ впало біля 20 голосів, на листу народовольців майже всі инші учасники віча. Зазначити треба, що УНДО з пошани для послів віча не обіслало, а вислало тільки кількох обсерваторів. Головою вибрано ред. Козму Пелехатого, з заступником і секретарем пп. Назаревича і Пилипишина. Так отже „Селянський Союз“ влаштував віче для членів „Народньої Волі“. Голова віча ред. Пелехатий приймаючи вибір і провід повитав „найдорощих товаришів послів“ і дав слово послові Назарукові. Посол Назарук складав звіт з діяльности клюбу. Обговоривши відношення клюбу до Польщі, зясував всі болячки щоденного життя і становище „Сел. Союзу“ в клюбі. Більше уваги присвятив оправданню, чому посли члени „СС.“ остають в спільному клюбі з національними українськими послами. На його думку тому, що: 1) політика клюбу не суперечить політиці „СС“, 2) клюб бореться за національне відродження, 3) є демократичним і 4) що „СС“ змушують до цього Поляки, котрі „з нами не цяцькаються“. Не зважаючи на те посол заявив, що стоїть непохитно на клясовому становищі і що „наша будучність в пролетарсько-клясовій армії“. По нім прийшов до слова посол Чучмай і говорив про потребу клясової селянської організації. Говорив про селянство, Даниловича, Оскілка, Горемику, Вриля, Пяста, Возволеніє, доказував вищість клясових інтересів над національними і висловив обурення на адресу деяких національних кругів, що „взяли патріотизм у монополь“ — хоч самі глядять „туди і кудись инче“. По нім прийшов до слова голова партії „Народньої Волі“ п. Кирило Вальницький і дякуючи іменем партії послам за їх гостинний виступ у Бродах, малював боротьбу двох світів: капіталу й пролєтаріяту та висказав бажання, щоби „Селянський Союз“ злявся з „Волею Народа“ в одну партію. Бо пощож роздроблювати сили, коли обі партії нічим між собою не ріжняться. Вониж клясові. В тому самому дусі промовляли й инші народовольці: д-р Заяц і студент Микола Хам, що витав послів іменем секції студентів партії „Народна Воля“. Відтак промовляла пані Михайлина Ліщинська іменем клясово освідомленого жіноцтва і двох гостей членів УНДО. пп. Володимир Рудницький і Олекса Черкавський. Оба вони згідно з реґуляміном віча ставляли послам запити. В часі промов обох останніх бесідників, котрі як учасник віча зазначували свій відмінний погляд на справи порушені послами, вчинили народовольці і прихильники „С. С.“ такий вереск, що здавалося прийде до розбиття віча. З великим трудом удалося розбурхану клясовими гаслами публику заспокоїти. Промовив ще селянин одинокий сел. промовець, Василь Ваховський і як останній бесідник відповідав на поставлені запити п. посол Назарук. На запит п. Рудницького, яке становище займає „С. С.“ у відношенні до „Народньої Волі“, відповів п. посол: „Річевої критики“. За те не повезло п. послові з відповідю на питання п. Черкавського. На питання: як пояснить, стоячи на становищі клясової солідарности пролєтаріяту, такі обставини, що француський робітник пішов війною на німецького і тепер жиє його коштом, що польський мужик забирає землю українському, що польський робітник відбирає працю українському — відповів, що ці справи не були обняті „докладом“. А на питання, що блище для „С. С.“ ча анальоґічна класова селянсько-польська партія, чи неклясова національна українська, відповів, що таке питання, це провокація. Опісля запропонував голова віча резолюції, які ухвалено майже одноголосно. Зміст їх такий: перша висказує признання послам „С. С.“ за їх працю і подяку за участь у вічу, друга висказує привіт селянам Волині і т. д. і взиває „С. С.“ до злиття з народовольцями, третя взиває послів „С. С.“ до узгіднення їх парляментарної діяльности з програмою „Народньої Волі“.

Поміслий.

НОВИНКИ.

— Смерть М. Біляшевського. „Праґер Прессе“ приносить звістку, що в Київі помер 21. квітня наш відомий історик мистецтва і вчений М. Біляшевський. Від 1902 р. був він директором київського „Всеукраїнського історичного музею ім. Шевченка“, який збогатив незвичайно цінними предметами мистецтва, спроваджеными з чужини. За його почином чужина дізналась чимало про українське мистецтво, вже перед війною великий анґлійський мистецький журнал „The Studio“ дав окреме місце мистецтву України, завдяки його заслугам. Біляшевський видрукував яких 70 більших і 300 менших розвідок з археольоґії, етноґрафії, нумізматики та фолькльору, в українських та чужинних видавництвах. Крім цього видавав „Археольоґічний літопис“ і був членом ріжних наукових установ. У 1919 р. його вибрали звичайним членом Академії Наук.

— Заборона Шевченківського концерту. Дня 3. V. мав відбутися у читальні „Просвіти“ в Старій Солі святочний Шевченківський концерт, а після концерту мали аматори відограти песу „Сватання в непьках“. Старим звичаєм повідомлено про це староство в Старім Самборі і читальня готовилась до свята. Та видко воно було не по нутру п. старості Смолянському, який покористувався всемогучим „veto“. Є це мабуть, чи не перший випадок на території львівського воєвідства, де староста забороняє без ніякої причини Шевченківський концерт. Заборону принесли два озброєні в кріси поліцаї, на годину перед концертом, саме тоді, коли позамісцеві і місцеві люде розкуповували білети. Усі в пригнобленні і з нарíканням розходились до дому. Крім того поліція напаствувала в часі свят місцевих панночок, які збирали жертви на „Рідну Школу“, списували протоколи з п. Ячниківною Михайлиною, Гайдуківною Стефанією, Затварською Галею і п. Олексинівною Іреною. Конституція та й годі!

— Злочинна хроніка. На кару смерти засудив суд присяжних Петра Салдата, селянина зі Замка, равського повіту, за те, що він під намовою свого дядька. Семка, стрілив зі засідки до Олекси Дзюнка і вбив його, одержавши як задаток 30 юдиних сребреників. — Побережник у дзібулківських лісах, власности оо. Домініканів, Петро Пігула, сповняв так ревно свої обовязки, що вбив у лісі Наґірцях селянина Козового за крадіж дубини. Пігула, всупереч осудовизнавців боронився тим, що стріляв тільки „для страху“ і дістав лише 8 місяців вязниці. — 15-літний синок власника млина в Переґінську відповідав у Стрию за насильство над 19-літньою селянкою і дістав 8 місяців вязниці. Як на початок життєвої карієри це досить.

— З любовних траґедій. Один урядовець львівського банку оженився на здивування своїх товаришів з танцюристкою з каварняного дансінґу. І хоча молода жінка заробляла дальше важко на щоденний хліб щонічною працею, обоє були щасливі і були би жили щасливо довше, якби один з товаришів урядовця — мабуть з заздрости — не повідомив поліції, що він уже раз жонатий у Варшаві. Бідний новоженець відповідатиме перед судом за двоєженство. Каючися за свою необережність, обіцює взяти розвід з першою жінкою і ще раз законно оженитись з другою.

* * *

і за все те одержувати найчастіше лайку й клевету в нагороду„.

Про маловартність народніх настроїв: „Особисті зусилля одиниці, зосередженої в собі самій, дають їй змогу вусиль вищих і тривкіших від того, до чого здатна безтямна юрба; остання тільки шляхом взаїмних концесій може довести до загальної згоди; а концесії ті однаково ломлять пружини інтеліґенції, як волі. Якби і не була цінна контроля загалу, то таки не загальними зборами доконаються відкриття Коперника, Ґалілея, Нютона, Пастера... В момент захоплення атенська юрба мала приняти на себе риски небезпечного підйому. Одначе було неможливим вижидати від атенського народу постійности в поглядах і тривкости в рішеннях. Річ инша говорити про свободу, незалежність, навіть батьківщину, а инша здійснити внутрішню дисципліну, часто сувору, якої вимагає безкорисна служба високим справам, які лекше проголошувати ніж здійснювати в житті“.

Без ілюзій! „В щасті й нещасті, в тріюмфі і в невдачі, однакова простота, однакова твердість, завсіди. Ніякого самообману щодо инших. Все бути готовим на гірше“... „Для нього (Демостена), такого близького могили, що йому були виправдування зрад провізорично розкаяними“?...

І нарешті:

„Найважніше питання (розумної й доцільної національної політики), це питання шефа, провідника“.

Закриваємо книжку Клєманса і питаємося: Невже зневіра в єдиноспасаємість демократії і пересвідчення, що питання провідника — головне і перше питання, справді мали би бути суттю політичного й життєвого досвіду найбільшого француського політика останнього віку? То булаб ще одна суперечність у повній суперечности особи й долі Клєманса, старого комунарда, основника й найбільшого політика „третьої Республики“? Але ні! Істинному Якобінцеві Клємансові ані не сниться кидати „безсмертні заповіти 1789 року“, принціпи Великої Революції. Він тільки шукає нових формул для них. Можливо, що у великій книжці, яку він, кажуть, пише від кількох років у затиші свого вандейського хутора, знайдемо виклад цих нових демократично-республиканських формул і — в цьому значінні — дійсний заповіт Клєманса.

підтвердження рапальського договору й віддавна істнуючого стану приязни між двома великими державами та що вона не звертається ані на крихітку проти Льокарна й Ліґи Націй, а навпаки уможливлює Німеччині бути корисним посередником між Заходом і Сходом, себто між старою Антантою й Союзом радянських республик. Німецька преса підкреслює згідно з офіціяльними колами, що так як Льокарно не було зірванням з Союзом рад. республик, так тепер берлінська умова не означає відвороту від Льокарна. Демократична й соціялістична преса промовляє при тім за вступленням Німеччини до Ліґи Націй і коректним додержанням льокарнського пакту, бо тільки тоді зможе Німеччина сповнити своє завдання посередника між Заходом і Сходом та замиренням Европи. Права й націоналістична преса одобрює також новий крок німецького правительства, одначе вона невдоволена з того, що правительство не використало нагоди після безрезультатних женевських переговорів, не зірвало з Льокарном і Ліґою Націй і не зачало нової, цілком самостійної політики (Льокаль-Анцайґер, Крайц-Цайтунг і и.). Одначе поміркований націоналісти вдоволені бодай з того, що після заключення нового договору Антанта не зможе вже вживати Німеччину як тарана проти СРСР.

Взагалі німецька преса підкреслює з одного боку корисність німецько-радянського договору для Німеччини, а з другого боку її коректність супроти партнерів Льокарна. Преса старається доволі згідно опрокинути ворожі закиди, начеб то цей договір обезцінював своїм застереженням щодо невтральности вартість участи Німеччини в Лізі Націй або навіть противився постановам умови з Льокарна.

Тільки спорадичні голоси (між иншими проф. Фрайтага фон Льорінґгофен) ставляться до нового договору більше критично, добачуючи в ньому джерело дальших конфліктів, випливаючих із зобовязань Німеччини супроти Ліґи Націй і Союзу радянських республик. Це зрештою підносила й чужа преса „Морнінґпост" з 30. квітня і французький „Тан" з 27. квітня), вважаючи ролю Німеччини „невдячною", а то й „небезпечною", бо прийдеться їй постійно вибирати між Женевою, зорієнтованою проти Москви, й Москвою, що між иншим уважає заключений договір цвяхом до домовини для Ліґи Націй. „Свобідна рука" Німеччини безперечно не заспокоїть Радянського Союзу, а викликуватиме безнастанне недовіря держав, зґуртованих у Лізі Націй. Негативні німецькі голоси вважають далі, що Німеччина не виграє нічого на новому договорі, а вяже собі тільки руки, переймаючи перед союзом радянських республик зобовязання берегти його інтересів у Раді Ліґи Націй й бути з ним у постійному порозумінні. На новому договорі виграє лише Союз радянських республик, бо забезпечує собі не тільки поміч проти Ліґи Націй, але й невтральність Союзу радянських республик не є ніяким плюсом, бо Союз і без договору в конфлікті Німеччини з Польщею мусів би бути у власному інтересі завсіди невтральний.

З еміґрантської преси.

Політична активність населення в С. Р. С. Р. та українізація в освітленні політичного втікача зі СРСР.

Париський орган Мілюкова „Послѣднія Новости" з 1. травня ц. р. приніс дуже інтересне інтерву В. І. Таліна з одним політичним еміґрантом, який втік уже цього року зі СРСР. Розмова Таліна з невідомим еміґрантом велася на подані в заголовку незвичайно актуальні теми.

Останніми часами радвлада намагається, як відомо, втягнути до державного будівництва як найширші круги населення передовсім селянського і маломістечкового. Партія і органи влади стараються оживити ради, до яких мають доступ непартійні елементи. На запит, чи влада направду щиро намагається втягнути до рад і взагалі до державного будівництва непартійних, еміґрант відповів:

„Зріст не лише господарської, але й громадської активности населення — не реклама, а факт. В цій активности немає ще скристалізованих політичних ідей, не кажучи вже про якунебудь політичну програму. Все те подекуди ще примітивне, емпіричне, деколи до смішного безпомічне. Але радвлада глядить вперед. І вона ясно бачить, що на ґрунті тієї господарської активности не може не вирости політична активність. До того радвлада передбачує, що ця політична активність буде активністю направленою проти неї. А тому більшовики намагаються ту ростучу енерґію опанувати і спрямувати її для своїх цілей. На їх думку необхідно скріпити місцеві органічні інтереси на те, щоби ту енерґію відвернути від загально-державних справ. Ради треба оживити тому, щоби дати можність вкладувати накопичену енерґію на льокальні справи, бо в противному випадку вона направиться на загальні".

Виходячи з такого заложення в оцінці теперішньої більшовицької тактики у відношенні до населення, еміґрант зачіпає і справу українізації.

„З такої точки погляду — каже він — треба підходити і до шумної українізації. Необхідно мати на увазі, що на ґрунті тієї українізації радвлада примирила з собою значні кадри населення, звязаного в минулому з петлюрівщиною і з иншими національними напрямами. Велика частина петлюрівців вступила до радянської адміністрації і тут у завзятті своїм українізаційних захоплень і подвигів більшість української інтеліґенції та півінтеліґенції находить змогу для виливу політичної енерґії. На тому вона й вичерпує ту енерґію, вповні не оставляючи нічого з неї для загально-політичних проблем. Мало того — та українізація є немовби узаконеною формою антисемітизму. Правдоподібно, непереєднані українські націоналісти з еміґрації віднеслись би вибачливіше до українізації, що її самі клянуть, якби знали, яка велика доза антисемітизму в ній міститься. Викидання та усування жидівської інтеліґенції з усіх становищ відбувається дуже енерґійно, а боротьба з Москалями є переважно боротьбою з Жидами. Центральна московська влада сама собою незвичайно коректна і толерантна у відношенні до Жидів, радо закриває очі на цей сухий антисемітизм українізації".

Справу українізації розглядає автор, як бачимо, дуже односторонньо. А вже просто відкриває „нову Америку", коли твердить, що українізація покривається на Україні з антисемітизмом. Видно, що цей невідомий еміґрант, дихає аж „надмірною приязню" до всього українського. Згідно з його поглядами українізація це щось в роді більшовицької „інтриґи", що крім поданої ним, не має ніякої иншої глибшої причини. Це видно наглядно з таких його слів:

„людей намагаються втягнути в рямці місцевих і національних інтересів на те, щоби вони мали меньше змоги звертати свою енерґію на загально політичні та загально-державні проблєми та інтереси".

Виходить, що комуністи втягають на Україні штучно в „національні" інтереси. Поминаючи те, що автор суперечить в даному випадку своїм власним твердженням, мусимо ствердити, що власне комуністи при допомозі українізації стараються радше відтягнути населення від національних інтересів, розуміється політичних а не культурних, ніж розбудити серед нього заінтересування національними проблємами. Щож до загально державних „інтересів", то комуністи якраз у противагу національно державним інтересам защіплюють серед широких мас українського населення, інтернаціональні, а в даному випадку і при теперішніх обставинах то загально-російські державні ідеї. І роблять це навіть при допомозі українізації. Инша річ, чи комуністам вдасться осягнути свою мету на Україні. Бо українізація, що зособорбує тепер так багато енерґії свідомого українства, напевно не піде в дальшому розвитку наміченими їй більшовиками дорогами, але цілком природно найде свою власну чисто національну, а не інтернаціональну дорогу та поставить перед собою загально-державну але не російську, як хоче автор, але загально-державну, національно українську проблєму. Що на Україні йде зовсім природно боротьба з жидівським і російським засиллям в адміністративно-бюрократичній ділянці, — це явище зовсім природне і здорове. Те засилля було й є в історії переходовим. І воно мусить щезнути в користь тубильчого українського населення. Якщо там відбувається направду боротьба з ним, то це тільки підтверджує наше твердження про те, що навіть в рямцях теперішньої українізації на Україні наростає національна сила, свідома своїх завдань і мети.

В. М.

Розконспіровані конспіранти.

„Поготове патріотуф польскіє" перед судом.

На час найбільшого розвалу польської державної господарки і на час незвичайно загостреної урядової кризи, коли до обнятя польського державного корабля шикується правиця, випав процес проти „Поготовя патріотуф польскіх" у Варшаві. Наші читачі пригадують собі голону при кінці 1923 і початку 1924 р. справу тої конспіративної організації, що мала за завдання зробити в Польщі державний переворот і завести фашистівську диктатуру. Організація ППП, повстала в листопаді 1922 р. і була активною аж до січня 1924 р. Політична поліція впала на слід тії законспірованої організації ще в літо тому 1923 р. і повідомила про неї уряд. Тодішній уряд Вітоса не реагував на те. Щойно в листопаді 1923 р. відбулася в міністерстві внутрішніх справ нарада, на якій вирішено доручити політичній поліції раптом... енерґійну інвіґіляцію ППП. Такий стан тривав аж до січня 1924 р. Тоді прийшов до керми уряд Вл. Грабського, що й доручив органам державної поліції ліквідацію ППП.

В. ЛЕВИЦЬКИЙ.

Заповіт Клєманса?

Брюсель, 4. травня 1926.

Клєманс вже грав деяку ролю серед опозиції до другого цісарства, „під яким — каже іронічно Анатоль Франс — республика виглядалася такою гарною". В часі комуни він був „мером" одного з кварталів Парижа. В „Національнім Зборі", який 4. вересня 1874 року одним голосом припадкової республиканської більшости супроти дійсної більшости монархічної проголосив республику, Клєманс голосував за республикою. В тій третій республиці він жив таким невсипущим, буйним політичним життям, як ніхто з його ровесників. Він бував на возі і під возом; каламутив громадську душу своїми статтями, бичував у своїй газеті всіх і все, що йому не подобалися, і їв, бувало, гіркий хліб вигнання; перемагав і падав у виборах; славився найбільшим погромником міністерств, і сам падав з містерського стільця, під ударами противників; писав романи й бачив свої драми на театральній сцені, та обїздив світ цілий, спрагнений бути свідком дійсних драм одиниць і народів; іменем демократичних принципів, словом і пером вів найзавзятішу боротьбу проти ріжних французьких урядів за якнайбільшу свободу одиничну й політичну, і безпримірно твердою рукою ломив і топтав ту ж свободу, коли тільки вони звертаїлися проти нього самого, наділеного міністерською владою; пережив найбільший розгром Батьківщини 1870—71 рр. і ще більший розгром її переможжя—1918 року; був одним з найчільніших проповідників „прав людини і горожанина", і погорджував, як ніхто инший, людиною і її вдачею; вулиці великих городів хрещено його іменем, обі законодатні палати надали йому найвищу національну відзнаку „добре заслуженого для Батьківщини", і в той же час нужденно впала його кандидатура на президента республики; захоплена юрба кликала його „Батьком Перемоги", і через одну ніч став він чи не найбільш непопулярною людиною Франції, тим, що „попсував перемогу". Без слова протесту усунувся в тишину своєї вандейської провінції. Вступаючи в девятий десяток свого життя, він зробив ще одну мандрівку довкола світа, був в Еґипті полював на тиґрів в Індії; зґідно мовчанкою приймав усі наклепи ворогів і докори прилюдної думки, і раптом кинув Франції нову цікаву книжку.*)

Ця книжка, видана в серії „Шляхотні життя — великі діла", присвячена Демостенові. Але це не біографія і не історія. Змісту її передати не сила. Це щось наче книжковий вислів досвіду 80-літнього життя, вилив його горечі і зневіри рівно, як його пламенної любови Батьківщини; щось, наче політична фільософія Клєманса, вимережана на тканині долі й недолі останнього великого Атенця. Читати цю книжку — важко. Не тому, наче би висловлені там думки були особливо складні, а просто тому — і це ще одна суперечність в особі Клєманса, — що цей великий французький публіцист ніколи не вмів писати ясною, простою й прозорою французькою мовою; мова цього ворога Німеччини виявляє своїми предовгими і помотаними періодами одну з характеристичних признак німецького стилю! А висновки книжки, формули останньої життєвої мудрости Клєманса? Їх теж немає. Що найбільше можна їх собі самому доспівати — з тону книжки, зневіреного і розчарованого супроти демократії, і з льогічних премісь, які в ній накопичені. Ось кілька виривків „Демостена":

Про трудність мирових зусиль: „Ні, цього замало, що нарід виявив найкращу відвагу в часі війни. Громадянське життя в мирову пору теж вимагає найвищого геройства; воно полягає на безлічі неславних зусиль у всіх ділянках одиничної й гуртової діяльности, коли навпаки боротьба вдоволяється повною посвятою в блеску волевого розмаху. Всі народи знаходили підйоми войовничого духа в болючих хвилях великих історичних конфліктів. Воєнні зворушення викликують тоді витриски геройства, з яких сплітається потім літопис публичного життя, зі школою для безконечних зусиль, які є темною основою мирового розвитку".

Лайка й клевета — нагорода публичного робітника: „Лекше дати життя, себто посвятити себе цілого одним разом, ніж посвячуватися в сумерках мира, коли нам треба сталити свою вдачу, на силу себе продовжувати

*) Nobles vies — grandes oeuvres. Démosthène par Georges Clemenceau. Paris 1926.